

**38. Valtakunnalliset Kuntoutuspäivät
“Kuntoutuskumppanuus ja osallisuus”
Helsinki, Marina Congress Center
19.3.2010**

**KUKA HUOLEHTII IKÄÄNTYVIEN
TERVEYDESTÄ JA
TOIMINTAKYVYSTÄ?**

Jyrki Jyrkämä

**Sosiaaligerontologia, sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
jyrki.jyrkama@yfi.jyu.fi**

LÄHTÖKOHDAT?

Valtioneuvoston kanslia (2009):

Työllisyyssasteen ylläpitäminen ja parantaminen

Palvelutuotannon tehostaminen

**Terveyden ylläpitäminen, edistäminen, ennaltaehkäisy
ja kuntoutus**

Tavoitteet, ristiriitaisuudet?

Seuraukset, aiotut ja ei-aiotut?

Kestävyydet?

TERMISTÖ?

Huolehtia: helliä, hoitaa, hoivata, pitää huolta, huoltaa, vaalia, ikävöidä, murehtia, olla huolissaan, tuntea huolta, surra

Huoli: Ahdistus, harmi, hätä, ikävyys, mielipaha, murhe, pelko, sielunhätä, suru, tuska

Vastata: Tuntea vastuuta, kantaa vastuuta, taata

Vastuut: ?

Juridinen, poliittinen, moraalinen, metafyyssinen, ...
Taloudellinen, toiminnallinen,

TERVEYS JA TOIMINTAKYKY?

Terveys:

Määritelmät, sisältö?

Terveys ja elämäntilanne?

Terveys ja sairastavuus?

Toimintakyky:

Arkitoimintakyky?

Kotitoimintakyky? Elämäntilannetoimintakyky?

Mahdollistava toimintakyky?

Toimijuus?

ULOTTUVUUDET?

**Ehkäisy, edistäminen, kuntoutus
Hoito, hoiva**

**Kustannusten jako
Resurssien jako, allokointi
Institutionaalinen sääntely
Priorisoinnit**

Seuranta, valvonta

**Velvoittaminen, motivointi,
moraalistaminen**

TRENDIT?

Globalisaatio, EU, kilpailu

Suomalaisen hyvinvointivaltion mureneminen

Mureneva kuntatalous, aluekysymykset

Eläkeongelmat, hoidon ja hoivan saatavuus

**Arvomuutokset, valinnanvapaus,
kuluttajuus, asiakkuus, kansalaisuus**

TAHOT?

Julkinen sektori, valtio, kunnat,...

Kuntayhtymät, yhteistoiminta-alueet,,,

Yksityinen sektori, yritykset,...

Kolmas sektori, järjestöt, vapaaehtoiset

Paikallisyhteisöt, lähiyhteisöt, naapurustot,...

Omaiset, läheiset, ystävät,...

Ihminen itse

Huolehtimisen ja vastuun logiikat, organisointi,

tasot, edellytykset, ongelmat,...

UUSI SOSIAALINEN SOPIMUS

Kirsi Kuusinen-James 2009

**Vahva kannatus sille, että ihmisten tulisi osallistua
enemmän läheistensä hoivaan**

Julkinen valta päävastuussa ikäihmisten hoivasta

Julkiset palvelut lähinnä verovaroin

Perhe ja muut läheiset tuottavat täydentävää hoivaa

**Ketään ei voi automaattisesti velvoittaa hoivamaan
läheistään**

**Lähiyhteisön ottaessa koko vastuun, tarvitaan tukea ja
takuu avusta**

**Perhehoivan tuottajat haluavat päättää
sitoutumisestaan, hoivan kohteesta, sen laadusta
ja edellytyksistä**

VANHUUS?

Vanhuus on ihmisen elämänselämän vaihe,

1) jossa pitkään eletyn elämän jälkeen ruumiilliset ja henkiset voimat alkavat heikentyä ja haurastua ja

2) johon voi liittyä pitkäaikaissairauksia,

3) mikä useinkin saattaa lisätä yhtäältä riippuvuutta toisista ihmisistä ja heidän avustaan, toisaalta tarvetta erilaisiin palveluihin.

Elämänselämän vaiheena vanhuus päättyy kuolemaan.

”Vanhustuminen”

KIPUPISTEET?

Raskaat ja pitkittyvät omaishoitotilanteet?

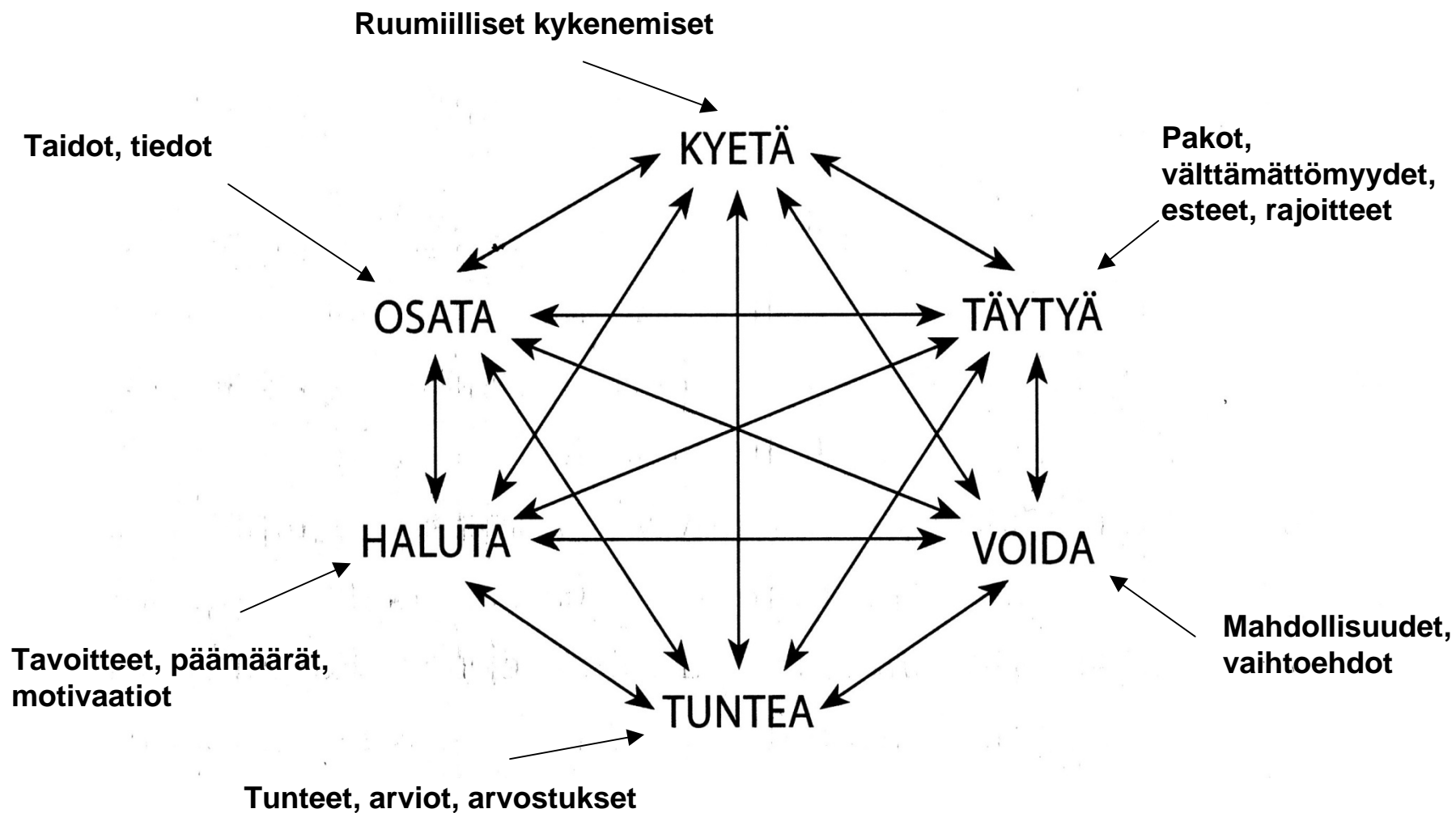
Yksinjääminen, hoito kotiin, kodin sairaalaistuminen?

Dementoituminen – yksin ja kotona?

**Aliresurssoidut laitoshoitotilanteet,
perinteiset, laitospolttuorit ?**

Kuoleman eriarvoisuus?

TOIMIJUUS?

EVÄÄT?

Interdependence

Fluid self-definitions

The ability to plan for and set realistic goals

The capacity for intimacy and close social relationships

The capacity for intergroup relations

Reflective capacity and "developmental regulation"

Self-efficacy

(Settersten and Trauten 2009)

PÄÄTELMIÄ

”Gerontologinen realismi”

Eettispohjainen vastuukeskustelu

Arki- ja elämäntilannekohdentunut kuntoutus

Toiset mahdollisuudet

VIITTEITÄ

Ikääntymisraportti. Kokonaisarvio ikääntymisen vaikutuksista ja varautumisen riittävydestä. Valtioneuvoston kanslia, julkaisuja 1/2009.

Jyrkämä, Jyrki (2008) Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehyyksi. Gerontologia 22: 4, 190-203.

Kuusinen-James, Kirsi (2009) Yhteinen vastuu – muuttuva työnjako? Uusi sosiaalinen sopimus ikääntyneiden hoivan järjestämisestä. Verso, julkaisuja 2: Lahti.

Settersten, Richard A Jr and Trauten, Molly E (2009) The new terrain of old age: Hallmarks, freedoms, and risks. In Bengtson, Vern et al (editors) Handbook of theories of aging. Second edition. Springer: New York.

Vaarama, Marja toim. (2008) Ikääntyminen riskinä ja mahdollisuutena: lisättävä

Valtioneuvoston selonteko: LISÄTTÄVÄ